

 VOVBEK

ISSN 2664-2271

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
«ГЛОБАЛЬНЫЕ НАУКИ И
ИННОВАЦИИ 2020:
ЦЕНТРАЛЬНАЯ АЗИЯ»**

VOVBEK

НУР-СУЛТАН, КАЗАХСТАН

**Объединение юридических лиц в форме ассоциации
«Общенациональное движение «Бобек»
Конгресс ученых Казахстана**

ISSN 2664-2271

**«ГЛОБАЛЬНАЯ НАУКА И ИННОВАЦИЯ 2020:
ЦЕНТРАЛЬНАЯ АЗИЯ»**

**№ 5(10). Август 2020
СЕРИЯ «ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ»
Журнал основан в 2018 г.**

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Ж.Малибек, профессор; З.Е.Кабульдинов, д.и.н., профессор;
Ж.Н.Калиев к.п.н.; Маслов Х.Б., PhD;
Лю Дэмин (Китай),
Е.Л. Стычева, Т.Г. Борисов (Россия)
Заместители главного редактора: Е. Ешим, Е. Абиев (Казахстан)

Следует отметить, что ни одна составляющая музыкального образа, будь то мелодия, гармония, форма, тембр, динамика, цитата или программное название не существуют изолированно друг от друга и могут рассматриваться только в единстве. Роль каждого из средств музыкальной выразительности определяется во взаимодействии с прочими, то есть в едином комплексе, который с точки зрения понимания его смыслового содержания позволяет оценить вклад каждого элемента. По словам Б.В. Асафьева, «восприятие музыки имеет в виду установку сознания не на единичные предметы и их свойства как «отдельностей», а взаимосвязанность и сопряженность явлений».

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Барышева Т.А. Эмпатия и восприятие музыки. ЛГПИ (1989г).
2. Бечак Б.А. Воспитание искусством.- М.: Просвещение (1981г).
3. Кулаковский Л.О. Восприятие музыки // Советская музыка. (1956г).
4. Остроменский В.Д. Восприятие музыки как педагогическая проблема.- Киев: Музична Украина (1975г).
5. Назайкинский Е.В. Звуковой мир музыки.- М.: Музыка (1988г).

UDK 82-1

BUXORODA BOLALAR FOLKLOR QO'SHIQLARINI IJRO ETISH USLUBLARI

Rajabov To'xtasin Ibodovich
Raximov Ravshan Naimovich

BuxDU. Musiqa ta'limi kafedrası o`qituvchilari
 Buxoro, O`zbekiston

Annotatsiya: Maqolada umumiy o`rta ta`lim maktablarida o`tiladigan musiqa darslari, xalq qo`shiqlari ularni ijro uslublaridan foydalanish va bu qo`shiqlar orqali bolalarni ona vatani uning qo`shiqlariga bo`lgan mexrini ortirish.

Kalit so`zlar: kuy, qo`shiq, ijro xalq ijodi, bolalar fol`klori ijrosi, maxaliy uslub, ta`lim tarbiy, taxlil.

Milliy g`oya va mafkura o`z mazmunida ma`naviy va madaniy me`rosimiz, milliy qadriyatlarimizni mujassam etadi. Madaniy va ma`naviy meros avlod-ajdodlarimiz tomonidan yaratilib bizgacha yetib kelgan bebaho xazinadir. Unda yosh avlod tarbiyasida foydalanish, shu orqali ularni ona vatanga, xalqimiz tarixi, tili, madaniyati, urf-odat va an`analariga muhabasbat ruhida tarbiyalash tizimi oldidagi o`z dolzarbligini yo`qotmaydigan vazifalardandir. O`zbekiston Respublikasi Prezidenti SHavkat Mirziyoevning „Bizning havas kilsa arziydigan buyuk tariximiz bor. Va havas qilsa arziydigan ulug`ajdodlarimiz bor. Havas qilsa arziydigan beqiyoz boyliklarimiz bor. Va men ishonaman, nasib etsa, havas qilsa arziydigan buyuk kelajagimiz, buyuk adabiyotimiz va san`atimiz ham albatta bo`ladi.

Hozirgi biz yashayotgan davr tezkor ilmiy-texnika inqilobi asri, xalq ijodida ham o'z aksini topmoqda. O'zbek xalq musiqa ijodi ham folklorning boshqa turlari singari badiiy va g'oyaviy, mazmunan sodda, ixcham va mukammal juda ko'p tarixiy faktlarga ega bo'lgan san'at turidir, chunki xalq musiqa ijodi professional musiqaning asosidir. O'zbek xalq musiqa merosi xazinasida kattalar bilan kichik yoshdagi bolalar ma'naviy dunyosini o'zida uyg'unlashtirgan bollalar folklor musiqa asarlari, bolalar qo'shiqlari ham muhim o'rin tutadi. Bunday qo'shiqlar o'zida bolalar hayoti, ruhiyati, bolalarga xos turli o'yinlar, aytishuvlar, hayvonot va o'simliklar tabiat hodisalari bilan bog'liq holatlarni o'ziga xos ifoda etishi bilan ajralib turadi. Bolalar qo'shiqlari ham xalq musiqasining ommaviy turlari singari badiiy va g'oyaviy mazmunga ega bo'lib, matni sodda, nihoyatda ixcham, o'yin-raqs bop xarakterga egaligi bilan o'ziga xoslik kasb etadi.

Umumta'lim maktablarining boshlang'ich sinflarida bolalar tafakkuriga xos, ko'proq o'yin bilan bog'liq Buxoro bolalar folklor qo'shiqlarini, kuy va yengil aytimlarni o'rgatish musiqa ta'limining milliy asosini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Demak, musiqa darslarida xalqimizning milliy musiqa merosi tarkibidagi Buxoro bolalar folklor qo'shiqlaridan maqsadga muvofiq holda foydalanish, ularni ijro etish uslublarini e'tiborga olgan holda tadbir etish har bir musiqa o'qituvchisidan o'ziga xos pedagogik yondoshuv, bilim va mahoratni talab qiladi.

Biz bilamizki, O'zbekiston Respublikasi beshta maxalliy uslublarga bo'lingan bo'lib bular: Buxoro-Samarqand, Qashqadaryo-Surxondaryo, Farg'ona-Toshkent, Xorazm va Qoraqalpoq uslublaridir. Bu vohalar urf odatlari, an'analari, to'y marosimlari, qo'shiqlari va ijro uslublari bilan bir - biridan farq qiladi.

Bunga misol Buxoro bolalar folklor qo'shiqlari o'zining o'ynoqi va sho'xchan xazil lapar aytishuvlari, raqslar, jumboqlar, chistonlar (nima u?) bilan boshqa vohalardan farq qilib, asosan ikki tilda ijro etiladi (ham o'zbek ham tojik).

Buxoro bolalar folklor qo'shiqlariga misol:

Qo'shiq "Bobojon"

Qo'shiq "axu-axu"

Xalq o'yini "Zanjira boftem"

Xazil qo'shiq "Chi guym shudas"

Qo'shiq "Buzg'ola"

Xalq o'yini "Sandurchayi quticha"

Qo'shiq "Voy poyam"

Qo'shiq lapar "Solnav Muborak"

Qo'shiq aytishuv "Dupar gazit"

Qo'shiq sanama "Uchturbachamon".

"Bobajon" qo'shig'i

Bolalar uzoqdan boboni ko'rib qoladilar. Unga yaqinlashadilar, salom beradilar va undan ertak aytib berishni iltimos qiladilar. Bobo ko'nmaydi, zo'rg'a uni ertak aytib berishga ko'ndiradilar.

N-t:

Bobo bobo peshtar bet,

Damo yaktet ushug gued

Bobo-bobo bobochaye

Falak-falak zomichae.

Nukra-nukra namakdone

Tillo -tillo suzandone.

N-t:

Bobo bobo peshtar bet,

Damo yaktet ushug gued
 Kashvak- kashvaki surxane
 Da poyga – poyga moname
 Salli-Sali simobine
 Da buxcha-buxcha moname.
 N-t:

Bobo bobo peshtar bet,
 Damo yaktet ushug gued
 Hamma ‘‘ Bobojon ertak aytib bering’’.

Shu tariqa o‘yin va qo‘shiqlar ijro etilib, bir-biriga ulanib ketadi.

Maktab boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini xalq musiqasi va shu o‘rinda Buxoro bolalar folklor namunalari bilan zarur ehtiyojni qondiradigan darajada tanishtirib borish eng birinchi navbatda musiqa o‘qituvchilaridan o‘z kasbiga fidoiylikini, xalq musiqa ijodiyotiga chuqur muhabbat va yuqori darajadagi kasbiy mahoratni talab qiladi. Dars jarayoniga Buxoro bolalar folklor qo‘shiqlarini samarali tadbiiq etish o‘z o‘rnida bir qator vazifalarni ijobiy hal etishni taqazo etishni ham ta’kidlash o‘rinlidir.

Xullas, Buxoro bolalar folklor qo‘shiqlari orqali o‘quvchi-yoshlarni musiqiy madaniyatini, ma’naviy va badiiy estetik tarbiyalashning pedagogik va metodik tizimini yaratish, bugungi kungacha to‘plangan mavjud tajribalarni o‘rganish, turli viloyatlarda faoliyat yuritayotgan folklor-etnografik ansambillar faoliyatini o‘rganish, ular repertuaridagi Buxoro bolalar folkloriga tegishli namunalarni to‘plash, umumlashtirish va ta’lim jarayoniga tadbiiq etish orqali musiqiy ta’limning milliy asoslarini mustahkamlashga erishish mumkin.

ADABIYOTLAR

- 1.Sh.M.Mirziyoyevning maruzasidan ‘‘O‘zbekiston adabiyoti va san’ati’’ gazetasining 2017 yil 4 avgustda32 (4431)-sonida chop etilgan.
- 2Safarov O. O‘zbek bolalar folklori.T:‘‘O‘qituvchi’’ 1985yil.
- 3.D.Rajabov va T.Rajabov ‘‘Xalq qo‘shig‘i va musiqa ijrochiligi’’ Toshkent ‘‘Navro‘z’’ nashriyoti 2018 yil.
- 4.T.Rajabov ‘‘Xalq qo‘shiqlarining bolalar tarbiyasidagi o‘rni’’.
- 5.Муғаллим ҳем узликсиз билимлендириў, илимий-методик журнал №6.Некус-2019

Jizir - jizir jaz mexurem

She'ri xalqi
 Surudi Mashraf Qodirov

Andante ♩=100

Po - da, po - da go`s-fand o - mad, Ji - zir, ji - zir jaz me - xu - rem. Cho`pon bo - bo
 go`s-fand kush - tan. Ji - zir, ji - zir jaz me - xu - rem. Yak - ta go`s-fand sat - ta sha - vad,
 Ji - zir, ji - zir jaz me - xu - rem. Sat - ta go`s-fand ha - zor sha - vad, Ji - zir, ji - zir
 jaz me - xu - rem. Ji - zir, ji - zir jaz me - xu - rem. Ji - zir, ji - zir jaz me - xu - rem.
 Tugatish uchun.
 Ji - zir, ji - zir, ji - zir, ji - zir, jaz me - xu - rem, jaz me - xu - rem. Jaz me - xu - rem,

Poda - poda go`sfand omad,
 Jizir - jizir jaz mexurem.
 Cho`pon bobo go`sfand kushand,
 Jizir - jizir jaz mexurem.
 Yakta go`sfand satta shavad,
 Jizir - jizir jaz mexurem.
 Satta go`sfand hazor shavad,
 Jizir - jizir jaz mexurem. (3 marta)
 Hazor go`sfand poda shavad,
 Jizir - jizir jaz mexurem.
 Nonu - gandum bisyor boshad,
 Jizir - jizir jaz mexurem.

Mahalloho obod shavad,
 Jizir - jizir jaz mexurem.
 Xalqomo badavlat shavad,
 Jizir - jizir jaz mexurem. (3 marta)
 To`yu - tamoshoho shavad,
 Jizir - jizir jaz mexurem.
 Tinju - salomati shavad,
 Jizir - jizir jaz mexurem.
 Hamma da murodash rasad,
 Jizir - jizir jaz mexurem.
 Cho`pon bobom sog` boshan,
 Jizir - jizir jaz mexurem. (3 marta)

Научное издание

МАТЕРИАЛЫ
Международного научно-методического
журнала
**«GLOBAL SCIENCE AND INNOVATIONS 2020:
CENTRAL ASIA»**

Сборник научных статей
Ответственный редактор – Х.Б. Маслов
Технический редактор – Е. Ешим, Е. Абиев

Подписано в печать 01.09.2020.
Формат 190x270. Бумага офсетная. Печать СР
Усл. печ. л. 25 п.л. Тираж 10 экз.